

Proposals of environmental optimization of landscape utilization of the Czech-Austrian border region (the case study of Znojmo – Retzerland region)

Management a návrhy krajinnøekologické optimalizace využívaní krajiny v česko-rakouském pohraničí (na příkladu území Znojmo – Retzerland)

Petra KARVÁNKOVÁ

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, karvanko@pf.jcu.cz

Abstract

The article deals with environmental assessment in the Czech-Austrian border region, in the area of interest Znojmo-Retzerland. For priority aims to analyze the characteristics of the landscape (potential of landscape) in terms of meeting the needs of human society through maintaining good environmental quality. Then creates a landscape-ecological plan of territory; evaluates the local landscape landscape-ecological positive elements and stress factors, status and level of their current impact on the landscape with their help then specifies the environmental problems and develops alternative proposals of the landscape-ecological potential of different parts of the territory (i.e. the management of land use), including design measures to mitigate the negative effects of humans on the landscape. In developing the proposals landscape-ecological optimizing the utilization of the landscape, consideration was given to the use of different models and approaches to landscape conservation in reference countries (CZ and Austria) and EU (European Convention on the landscape).

Key words: Czech-Austrian border region, the Znojmo/Retzerland region, landscape-ecological condition, potential of the landscape, stress (hazards) factors, environmental problems, landscape-ecological plans (landscape management)

Klíčová slova: česko-rakouské příhraniční území, Znojmo/Retzerland, krajino-ekologické podmínky, krajinný potenciál, stresové (rizikové) faktory, environmentální problémy, krajino-ekologické plány (krajinný management)

1. Úvod

Článek vychází z disertační práce autorky (Karvánková 2010), která se zabývá lokálními environmentálními problémy v dyjské části Znojemska, přičemž se zde podrobněji zaměřuje pouze na její dílčí části věnované specifikaci nejvýraznějších environmentálních problémů vyskytujících se v zájmovém území a následnému vytvoření návrhů vhodného managementu, resp. krajinnøekologické optimalizace využívaní krajiny. Zájmové území „dyjská část Znojemska“ (dále jen DZ) je lokalizováno v česko-rakouském pohraničí a zahrnuje českou i rakouskou část včetně společné státní hranice. Souhrnně jej nazýváme dyjská část Znojemska podle řeky Dyje, která jej prostorově sjednocuje. Jedná se o území ohraničené dvěma dominantními urbánními krajinami – městy Znojmo (ČR) a Retz (Rakousko). Město Znojmo je situováno v jihozápadní části Jihomoravského kraje v rámci ORP Znojmo. Město Retz je lokalizováno na severovýchodním okraji Dolního Rakouska (Niederösterreich) a v rámci čtvrtě Weinviertel (administrativní vymezení NUTS-III), spadá do politického okresu (bezirke) Hollabrunn. Celková rozloha zájmového území je 405 km² (viz. Obr. 1). Fyzickogeograficky, na základě geomorfologického členění české části území (Demek, Mackovčín a kol. 2006) a rakouské části (Fink, Moog, Wimmer 2000), bylo zkoumané území DZ pro účely práce rozděleno do

tří hierarchicky výše postavených základních chorických jednotek, chápaných ve smyslu Hynek, Trnka (1981), Hynek, Trnka, Herber (1984) na úrovni jejich mezochor (viz. Obr. 2):

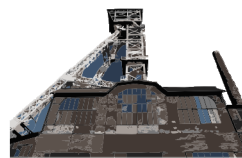
- „Vysočina“ - Českomoravská vrchovina neboli východní okrajový svah Českého masivu přesahující i na území Rakouska
- „Úval“ - jihozápadní část Dyjsko-svrateckého úvalu v ČR a severozápadní část Westliches Weinviertel v Rakousku
- „Předěl Vysočina/Úval“ - jádro studovaného území, tato hranice mezi výše uvedenými částmi nemá charakter linie, nýbrž přechodového pruhu, v němž se prolínají vlastnosti přírodních složek Vysočiny a Úvalu

Základní mozaiku krajinného pokryvu v zájmovém území DZ tvoří především zemědělské plochy různorodého využití, dále lesní a polopřírodní oblasti, následované v dnešní době stále se rozrůstajícími urbanizovanými oblastmi (viz. Obr. 3). Všechny tyto základní typy (třídy) krajinného pokryvu DZ, které zauímají plošně největší část území, jsou vzájemně pospojovány a prokřžovány skrze liniové prvky jako je říční síť (s vodními plochami) a dopravní síť.

Metodicky se práce opírá o základní metodiku krajinnøekologického plánování LANDEP (Ružička,

XXII. SJEZD ČESKÉ GEOGRAFICKÉ SPOLEČNOSTI OSTRAVA 2010

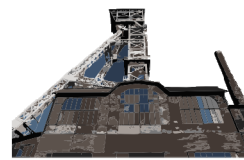

Miklós 1982, Hrnčiarová 1999) a interpretaci krajiny ve smyslu krajinných ekologických jednotek chorické úrovně a zkoumání jejich vzájemných prostorových vazeb (ve smyslu Hynek, Trnka 1981). Základní kostrou primární části práce bylo tematické mapování založené na terénním průzkumu přírodních složek krajiny a jejího využívání, včetně srovnání výsledků vlastního současného mapování území v letech 2006 – 2009 a mapování v české části zájmového území před 29 lety (Hynek, Trnka 1981) s využitím dostupných podkladů komplexního průzkumu půd, geologických a lesních typologických map a map potenciální vegetace. Na tomto základě je založena následná analýza a syntéza přírodních a kulturních složek krajiny, jež vyúsťuje ve stanovení 31 prostorových kulturně-krajinných jednotek (viz. Obr. 4) dyjské části Znojemska (dále PKJ DZ). Sekundárně, v rámci evaluace krajiny na základě získaných podkladů, byly lokalizovány hlavní stresové faktory a rizika působící na krajinu (dle Hrnčiarová a kol. 2006, MŽP ČR 2009) a zásadní problémy a ohrožení environmentální bezpečnosti území (dle A. Hynek, N. Hynek, Schrefel, Herber 2007) a stanovena míra ekologické stability území DZ (Miklós 1986, Michal 1994). V tomto kroku bylo přihlédnuto i k hodnocení stavu životního prostředí v území dle metodických postupů EIA a SEA a metodice stanovení krajinného potenciálu území a krajino-ekologických limitů využívání krajiny (Hrnčiarová a kol. 2006). Rovněž byly částečně využity i metodické přístupy k hodnocení prostředí sídel a jejich okolí (Izakovičová, Hrnčiarová a kol. 2001). Slabé a silné stránky, resp. příležitosti a hrozby životního prostředí a krajiny území DZ ve smyslu environmentální bezpečnosti byly následně shrnuty v rámci závěrečné SWOT analýzy. V konečném výsledku byly k základním 31 PKJ DZ vytvořeny návrhy vhodného krajino-ekologického alternativního využívání krajiny a jejího potenciálu (Hrnčiarová a kol. 2006), resp. návrhy krajinného managementu ve smyslu krajinoekologické propozice (Ružička, Miklós 1982). Předkládaný článek se, po stručném seznámení se zájmovým územím a uvedení hlavních stresových faktorů a rizik působících na krajinu DZ, věnuje v rámci vybraných případových studií návrhům vhodného krajinoekologického alternativního využívání částí krajiny DZ.

Hlavní stresové a rizikové faktory působící na krajinu zájmového území DZ a ohrožení její environmentální bezpečnosti vyplývají z převládajícího lesozemědělského a především zemědělského charakteru využívání území (viz. Obr. 5) a s ním souvisejícího silného antropického tlaku na krajinu. Přičemž ohrožení environmentální bezpečnosti, v souvislosti právě se zemědělskou výrobou a využíváním krajiny, je výraznější v české části DZ. Toto vyplývá především z rozdílného historického vývoje využívání půdy během 20. st. v Česku a Rakousku. Kdy na české straně docházelo vlivem pozemkových úprav (v letech 1919, 1945 a 1948) a

kolektivizace k rozdrobení pozemkové držby a zprůtrhání tradičních vazeb k půdě.^[1] Negativně se následně projevila i v 70. letech orientace na velkovýrobu skrze zavádění velkých, dobře a s minimálními náklady obhospodařovatelných zemědělských ploch, umocněná silným používáním agrochemikálií, odvodňováním pozemků v rámci melioračních zásahů a převodů trvale travních porostů na ornou půdu či omezení pastvy dobytka. I když od 90. let 20. st. dochází již ke změně přístupu k zemědělskému hospodaření v ČR ve směru šetrnější zemědělské praxe, je neustále se zemědělskou činností spojená řada negativních dopadů na krajinu v celé ČR i české části DZ.^[1] Převážná část české části DZ (PKJ C1 – C4, PKJ D2 – D4, PKJ G3 – G4, PKJ H1 – H4) je zemědělsky, popřípadě lesozemědělsky, využívána a z hlediska ekologické stability krajiny je její rozvoj neudržitelný (viz. Obr. 6). Výjimku tvoří pouze chráněné území NP Podyjí (PKJ A1 – A3) a jeho ochranné pásmo (PKJ B3, PKJ B5), v němž je, díky principu národní obecné ochrany krajiny platnému v rámci NP Podyjí, podpořenému i skrze evropskou ochranu (NATURA 2000, EECONET, EUROPARC aj.), zachována vysoká ekologická hodnota území. Nejčastější rizika a ohrožení environmentální bezpečnosti české části DZ, která vyplývají ze zemědělské činnosti, jsou především velké procento zornění zemědělské půdy a její zhutnění, zánik významných krajinných prvků (meze, remízky, liniová zeleň, tůně apod.) a nevhodné způsoby zemědělského hospodaření (odvodnění zemědělských ploch, pěstování erozi podporujících rostlin, mechanizovaná sklizeň, absence pastvy, aplikace pesticidů, vnos invazních druhů aj.), jež podmiňují zvýšené riziko eroze půdy. Těsné sousedství chráněného území NP Podyjí a jeho ochranného pásma se zemědělsky využívanou krajinou s sebou přináší i ohrožení těchto chráněných území, především skrze agrochemické zatížení půd, vegetace i povrchových a podzemních vod, splach ornice a následné zabahnění vodních toků i na území NP Podyjí. Lesní a lesostepní porosty v rámci bilaterálního parku Thayatal/Podyjí jsou dále ohrožovány invazí nepůvodních druhů (trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*), netýkavka žláznatá (*Impatiens roylei*) aj.) či nevhodným pěstováním a výsadbou nevhodných druhů (smrkové, jedlové či modřínové monokultury). Velké zatížení s sebou přináší i používání nevhodných technologií při péči o lesy, především při těžbě dřeva (v PKJ B3).

V rakouské části DZ nejsou dopady zemědělské praxe na krajinu tak výrazné, a to především díky dlouhodobějšímu příklonu k ekologickým způsobům hospodaření v souladu s přírodou. Místní krajina neprošla období kolektivizace a socialistické velkovýrobní éry. Zemědělství je zde stále spjato s malými rodinnými farmami. Polovina zemědělské produkce v Retzerlandu pochází, především, díky silné státní finanční podpoře tohoto resortu, z organického

(bio) zemědělství. Rakouské bioprodukty jsou navíc v zemi silně propagovány díky celé řadě nevládních organizací (Karvánková 2007). Navíc místní lidé si již zvykli na lepší kvalitu potravin (např. výraznější chuť místních druhů vín) a jsou ochotni si je i na úkor vyšší ceny kupovat a podporovat tak nadále domácí organické zemědělství. Profesionální rakouští farmáři se dnes více specializují spíše na jeden druh zemědělské produkce – např. vinařství, ovocnářství nebo chov dobytka. Nebývají tak již zvykem polyfunkční farmy, které by se věnovaly profesně jak chovu dobytka, drůbeže i vinařství či ovocnářství apod. Díky silným historicko-zemědělským kořenům celé oblasti Retzerlandu mají místní lidé vřelý vztah ke své zemi, k půdě a to i v případě, že již v současné době nejsou oni samotní farmáři. Z hlediska hodnocení ekologické stability území (viz. Obr. 6), je v rakouské části DZ díky výše zmíněným důvodům, zastoupení ekologicky nejnestabilnějších ploch, v porovnání s českou částí DZ, výrazně nižší (pouze PKJ F2, PKJ F4). Největší potenciální rizika a ohrožení místní krajiny pocházejí, dle místních farmářů, z české strany – využívání jaderné energetiky, užívání agrochemie, pěstování geneticky modifikovaných organismů, které volně překračuje na jejich území (Hynek, Hajsan, Bohovic, Karvánková 2007). Z hlediska sociálně-geografického je problémem špatná spolupráce a komunikace českých a rakouských farmářů (jazyková bariéra, odlišný způsob obhospodařování půdy apod.).

Na území české i rakouské části DZ jsou zemědělské plochy však shodně ohroženy extremitou místních klimatických podmínek. Celé území DZ je lokalizováno v klimaticky teplé, převážně suché oblasti. S tímto pak souvisí zvýšené riziko sucha, větrné eroze (umocněné místy nevhodnými praktikami zemědělské praxe), problémy přinášejí i přívalové deště a s nimi spojené riziko vodní eroze a povodní, dále ohrožení vegetace (především vegetačních orgánů rostlin vinné révy) v důsledku větrných, sněhových a námrazových kalamit. Samotné vinice jsou kromě výše uvedených rizik, místně ohroženy jednak neukázněností turistů (lámání rostlin, otrhávání nezralých hroznů apod.) a především skrze šíření infekčních rostlinných onemocnění.

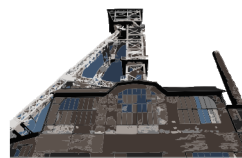
Další velký okruh stresových faktorů a rizik ohrožujících krajinu DZ je víceméně spjat s urbanizovanými oblastmi území. Přičemž ohrožení environmentální bezpečnosti vyplývající z urbanizace území je opět markantnější na české straně DZ. Jedním z důvodů je vyšší četnost plošně větších územních jednotek na české straně DZ a výraznější, již opět historickým vývojem podložená, dominance města Znojma jakožto výrazného regionálního centra, jež je navíc podpořena marginalitou celého příhraničního zájmového území DZ. V silně urbanizované krajině města Znojma a jeho okolí (PKJ D1) je jedním z nejrizikovějších faktorů zatížení životního prostředí skrze znečištění z automobilové

tranzitní dopravy, průmyslu a vytápění domácností tuhými palivy. Ve výsledku tak dochází ke znečištění ovzduší, půdy a vod, silnému dopravnímu zatížení, hlukové a emisní zátěži, odstranění krajinných prvků a krajinné zeleně v důsledku výstavby dopravní infrastruktury, průmyslových ploch a samotné zástavby města, vzniku specifických topoklimatických podmínek města (tzv. „tepelný ostrov města“, zvýšení výparu, změna odtokových poměrů, zrychlení odtoku a zvýšení povodňového rizika aj.). Velkým rizikem je urbanizace volné krajiny a neustále pokračující zábor půd ZPF vysoké bonity (nové průmyslové zóny, obchodní a zábavní centra aj.) či prvky dopravní a technické infrastruktury. V souvislosti s tímto vyvstává problematika existence a nevyužití stávajících ploch brownfields ve městě Znojmo a neustálá snaha o stavbu nové průmyslové zóny nezatížených pozemcích. Výrazné je rovněž zatížení krajiny skrze znečištění povrchových a podzemních vod a zakládání nelegálních skládek odpadu či existenci starých ekologických zátěží. V důsledku všech výše zmíněných stresových rizik a faktorů dochází ke změnám krajinného rázu a ztrátě biologické rozmanitosti krajiny města a jejího okolí. Výrazně se v rámci celého území projevuje fragmentace krajiny liniovými prvky dopravní a technické infrastruktury a jejich střety s prvky ÚSES či EECONET a NATURA 2000.

K nejvýznamnějšímu sociálně-geografickému problému, zejména české části území DZ, jež má dopad i na využívání krajiny a krajinný ráz, je nízký sociální potenciál místního obyvatelstva. Ten je zapříčiněn jednak nízkým stupněm původního obyvatelstva a naopak vyšším počtem zde žijících cizinců, nízkou vzdělanostní úrovní a nedostatečnou pracovní kvalifikací příchodního obyvatelstva, dále odchodem vzdělaných lidí za prací aj. Následnou vyšší kriminalitou místních sociálně slabších skupin obyvatelstva, většinou z řad cizinců, s nimiž přichází do území ilegální obchod (kasina, tržnice, sexuální turistika aj.). Všechna tato sociální témata jsou úzce propojena s výraznou marginalitou celého území.

K výše uvedeným nejvýraznějším stresovým faktorům a rizikům, která ohrožují environmentální bezpečnost v dyjské části Znojemska, byly vypracovány krajino-ekologické návrhy alternativního způsobu využívání krajiny dílčích částí území DZ. Podrobnější návrhy krajinného management, včetně návrhů jejich možného financování za pomoci národních i evropských dotačních titulů, byly vypracovány v podobě případových studií pro 9 vybraných lokalit ze zájmového území DZ. Z důvodů omezeného rozsahu předkládaného článku jsou uvedeny pouze 2 vybrané případové studie:

2. Případová studie č.1 Rekultivace Načeratického kopce (v PKJ H3) s možností jeho rekreačního využití

2.1 Krajino-ekologicky pozitivní prvky (stabilizující prvky)

Lokalita Načeratického kopce je v rámci programu NATURA 2000 navržena na ochranu jako Evropsky významná lokalita (dále jen EVL) především díky výskytu teplomilných stepních společenstev chráněných druhů rostlin a živočichů. Načeratický kopec představuje výrazný krajinný prvek jednotky PKJ H3 Načeratice/Derflice. Tato antropogenně přeměnná elevace krystalinika (kyselých hornin dyjského masivu) o rozloze 130,5 ha leží 2,5 km jihovýchodně od jihovýchodního okraje města Znojma ve výběžku Výrovické pahorkatiny. Při transgresi neogenního moře tvořila kra Načeratického kopce po určitou dobu tzv. mendip. Výškově i horizontálně výrazně diferencované krystalinikum je, jak uvádí Hynek, Trnka (1981), pokryto neogenními sedimenty (jíly, písky) a kvarténními sedimenty (štěrkopísky a spraši) se starými půdami. Po dlouhou dobu byl tento prostor užíván armádou jako cvičný tankodrom. Tento způsob využívání, spolu s přírodními podmínkami, napomohl na zdejších mělkých půdách k vytvoření bohaté xerothermní – stepní a polostepní vegetace. Předmětem ochrany navržené EVL jsou polopřirozené suché trávníky a facie křovin vázané na místní vápnité podloží a pionýrské vegetace silikátových skal.

2.2 Stresové faktory a environmentální rizika

Jedno z nejmarkantnějších přírodních rizik tvoří skládka komunálního odpadu (viz. Obr. 7), jenž byla zřízena v té nejnevhodnější pozici téměř na vrcholu Načeratického kopce. K její samotné rekultivaci došlo již v roce 2004, ale dodnes je ilegálně využívána. Území bývalého vojenského cvičiště je neudržované, místy zarostlé ruderalní křovinou vegetací s dominující třtinou křovištní, trnovníkem akátem (*Robinia pseudacacia*) a růží šípkovou (*Rosa canina*). Díky četným černým skládkám a oblíbenosti lokality tzv. sexuálními turisty ztrácí kopec perspektivu dalšího využití, například jako možného rekreačně-vyhlídkového bodu. Absencí vhodné údržby (dnes např. část kopce využívána jako motokrosová tréninková trať) hrozí degradace místních stepních společenstev. Na strmých uměle vytvořených svazích skládkové elevace navíc hrozí rizika zemního sesuvu.

2.3 Návrhy krajino-ekologického alternativního využívání a možnosti jejich financování

Cílený management a údržba Načeratického kopce vedoucí k zvýšení biodiverzity skrze zachování podmínek vyhovujících xerothermním, vzácným druhům rostlin a živočichů. Po rekultivaci by Načeratický kopec mohl tvořit jakýsi „biodiversní ostrov“ uprostřed místní monotónní, silně zorněné zemědělské krajiny. K zachování a obnově zdravého prostředí místních

ekosystémů jsou zde rovněž nutná opatření vedoucí k odstranění řady nepovolených skládek odpadu, která je možno finančně podpořit např. skrze národní *Program obnovy přirozených funkcí krajiny (POPFK)*. Načeratický kopec by následně mohl sloužit jako např. rekreačně-vyhlídkový bod. Zároveň by mohl být využit jako vzdělávací lokalita, představující teplomilné ekosystémy a jejich druhy v přirozeném prostředí. Podpora, následné uchování a obnova přírodní rozmanitosti krajiny je v rámci ČR finančně podporována např. skrze *Program péče o krajinu (PPK)*, podprogramu B – volná krajina, jenž je spolufinancován skrze MŽP ČR, jehož dotační tituly by zde mohly být využity.

3. Případová studie č. 2: Revitalizace a obnova břehových porostů na příkladu toku Pulkau (PKJ F1) a potoka Daníž (PKJ G4)

3.1 Krajino-ekologicky pozitivní prvky (stabilizující prvky)

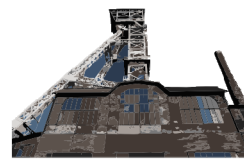
Oba vodní toky (viz. Obr. 8 a Obr. 9) leží v intenzivně využívané zemědělské krajině, v níž nejsou vyhlášena žádná zvláště chráněná území. Pouze v případě rakouského toku Pulkau, zasahuje jeho západní část v rámci PKJ F1 do CHKO Oberes Pulkautal.

3.2 Stresové faktory a environmentální rizika

Oba toky představují výrazné liniové zdroje přírodních rizik, jež jsou silně podmíněny činností člověka. Díky nevhodným melioračním úpravám na obou tocích (např. odstranění břehové vegetace, vybetonování částí koryt), se zvýšilo povodňové riziko. Toto je navíc umocněno nevhodnými postupy zemědělské praxe na orné půdě v okolí toků, kde dochází, především vlivem větrné a vodní eroze a chybějících protierozních opatření, ke smyvu a splachu ornice do toků a jejich následnému zanášení sedimenty. Zvýšené zabahnění toků se stává problematickým v momentech zvýšeného průtoku během povodní, kdy je snížena průtočnost koryta a dochází k jeho rychlému naplnění a snazšímu vybřežení. Voda v tocích je také silně znečištěna především v důsledku používání agrochemie (přemíra fosforu a dusíku a jiných např. pesticidních látek). V případě potoka Pulkau pochází jeho silné znečištění z průmyslové výroby, která je lokalizována podél toku.

3.3 Návrhy krajino-ekologického alternativního využívání a jejich možnosti financování

V první řadě by mělo dojít k zabezpečení tzv. pufrovacích zón v zemědělské krajině lemující vodní toky. Tyto ochranné zóny by měly zabránit splachu znečišťujících látek a sedimentů do toků. S tím, že je důležité v rámci dlouhodobého krajinného plánování, snížit riziko větrné a vodní eroze přímo u primárního zdroje, na

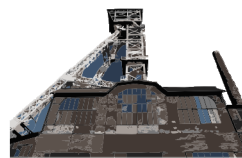

zemědělských plochách skrze podporu obnovy a zavádění dílčích krajinných prvků ve smyslu tzv. ozelenění krajiny. U samotných vodních toků by měl být kladen důraz na revitalizaci, obnovu a údržbu břehových porostů keřového i bylinného patra, které zlepšují ekologické i vodohospodářské funkce samotných vodních toků. V případě vytvoření širšího „zeleného“ pásu podél vodních toků, by mohla tato liniová území sloužit k rozvoji místního cestovního ruchu, např. jako turistické trasy či cyklostezky. S tímto opatřením však velmi těsně souvisí nutnost zlepšení kvality vod v obou tocích a zlepšení tak jejich přirozených funkcí. Z hlediska problematiky povodňového rizika by měla být směřována pozornost na zajištění protipovodňové ochrany ve smyslu přírodně blízkých opatření. Mezi takovéto návrhy spadá možnost vybudování tzv. poldrů, nejlépe v podobě polosuchých poldrů, které jsou schopné během extrémních vodních stavů zadržet část povodňových průtoků a naopak v sušších obdobích mají vyšší retenční schopnost (tůň, remízky, háje apod.). Vytvoření liniových prvků zeleně podél toků, ve smyslu větrolamů, navíc přispěje ke zmírnění účinků větrné eroze v krajině a ke snížení prašnosti, především v letních obdobích. Finančně lze tato opatření podpořit např. skrze *OP ŽP, oblast podpory 6.3, v rámci ČR i Programem péče o krajinu (PPK - volná krajina)* či *podprogramem MŽP 215 119*.^[1]

Převládající role člověka, jako velmi dynamického činitele ve vývoji krajiny DZ ve 20. i 21. století, se projevuje environmentálně a ekologicky kladně i záporně. Je však otázkou, do jaké míry jsme schopni určit, odhadnout či předpovědět, bude-li daný lidský zásah do krajiny ve svém konečném důsledku kladný či záporný? Zda a do jaké míry splní principy trvale udržitelného rozvoje a ne/naruší křehkou krajinou rovnováhu? Člověk často plánuje zásahy do krajiny s kladným úmyslem, bohužel až za čas objeví i stinné stránky těchto svých intervencí, se kterými nepočítal. Avšak v řadě tzv. „řízených“ zásahů do krajiny (staveb dopravní či technické infrastruktury, výstavby měst, technik zemědělské praxe či vodohospodářských a melioračních úprav atd.), člověk v první řadě zohledňuje a silně zvýhodňuje nejprve vždy vlastní hledisko, svou vlastní potřebu a pohodlí a až poté přihlíží k potřebám přírody a jejích ekosystémů a vzhledu celé krajiny. Tento moment, kdy se člověk začne ve větší míře zajímat o krajinu a všimnout si jejího stavu, je většinou dán tím, že krajina již „svým“ neuspokojivým stavem ohrožuje opět jeho samotného (povodňové riziko, problematika znečištění ovzduší, extrémy klimatu aj.). Již v menší míře si však uvědomuje, že tento neuspokojivý stav krajiny způsobil on sám svým nevhodným využíváním, často i nadužíváním krajiny a krajinným managementem.

Použité zdroje:

- DEMEK, J., MACKOVČIN, P. a kol. (2006): Zeměpisný lexikon ČR: Hory a nížiny. AOPK ČR, Brno. 584 s.
- FINK, M., H., MOOG, O., WIMMER, R. (2000): Fliessgewässer-Naturräume Österreichs. Umweltbundesamt GmbH, Vídeň. 110 s. [online]. [cit. 2009-08-10] <<http://www.umweltbundesamt.at/fileadmin/site/publikationen/M128.pdf>>.
- HRNČIAROVÁ, T. (1999): Krajinně-ekologické plánovanie pomocou metodiky LANDEP a metodiky EÚK. Geografický časopis, 51, 4, s. 399 – 413.
- HRNČIAROVÁ, T. (2006): Krajinněekologické podmienky rozvoja Bratislavy. Veda, SAV, Bratislava, 315 s.
- HYNEK, A., HAJSZAN, R., BOHOVIC, R., KARVÁNKOVÁ, P. (2007): Social Research of Environmental Security in the Borderland Area. In: Hynek, A., Hynek, N., Schrefel, CH., Herber, V. (2007): Environmental Security in Borderland Areas: Exploring the Znojmo/Retz Transborder Region. 17&4 Consulting Ltd., Vienna, s. 39 – 56, 81 s.
- HYNEK, A., HYNEK, N., SCHREFEL, CH., HERBER, V. (2007): Environmental Security in Borderland Areas: Exploring the Znojmo/Retz Transborder Region. 17&4 Consulting Ltd., Vienna, 81 s.
- HYNEK, A., TRNKA, P. (1981): Topochory dyjské části Znojemska. Folia Fac. Sci. Nat. Uni. Purk. Brun., t. XXII, Geographia 15, opus 4, Brno. 93 s.
- HYNEK, A., TRNKA, P., HERBER, V. (1984): Přírodní krajinné mezochory ČSSR. 1. vyd., Folia Fac. Sci. Nat. Univ. Purk. Brun., t. XXV, Geographia 18, opus 12, Brno, 94 s.
- IZAKOVIČOVÁ, Z., HRNČIAROVÁ, T. a kol. (2001): Environmentálne hodnotenie sídelného prostredia. Združenie Krajiny 21, Ústav krajinej ekológie SAV, Bratislava, 102 s.
- IZAKOVIČOVÁ, Z., MIKLÓS, L., DRDOŠ, J. (1997): Krajinněekologický podmienky trvalo udržateľného rozvoja. Veda, Bratislava. 186 s.
- KARVÁNKOVÁ, P. (2007): The Retz/Znojmo Area: Environmental Security Assessment. In: Hynek, A., Hynek, N., Schrefel, CH., Herber, V. (2007): Environmental Security in Borderland Areas: Exploring the Znojmo/Retz Transborder Region. 17&4 Consulting Ltd., Vienna, s. 25 – 38, 81 s.

MÍČAL, I. (1994): Ekologická stabilita. 2. vyd., Veronica, Brno. 276 s.

MIKLÓS, L. (1986): Stabilita krajiny v ekologickom genereli SSR. Životné prostredie, 20, č. 2, s. 87 – 93.

RUŽIČKA, M., MIKLÓS, L. (1982): Landscape-ecological planning (LANDEP) in the process

of territorial planning. Ekológia (ČSSR), 1, č. 3, s. 297 – 312.

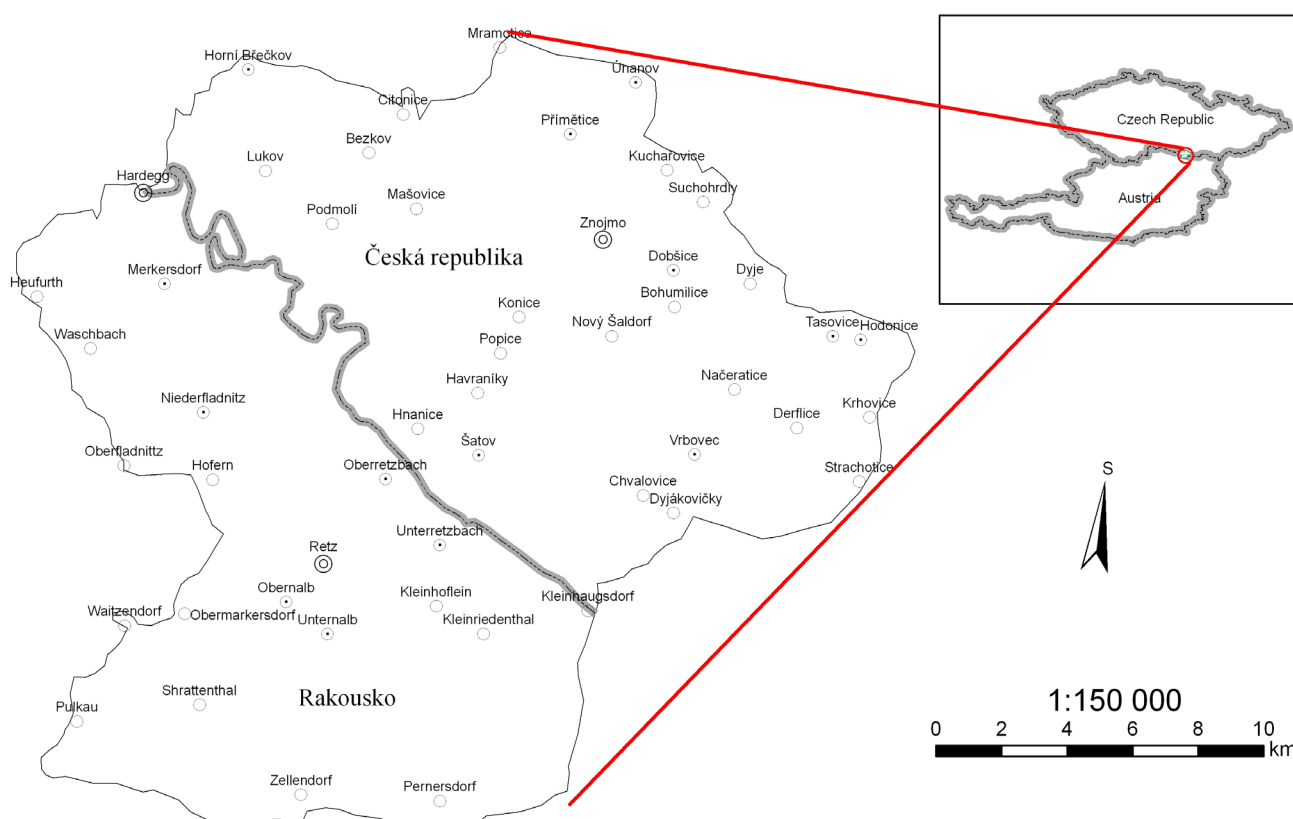
Státní politika životního prostředí ČR 2004 – 2010. MŽP, Praha. 56 s.

[¹] *Finanční nástroje péče o přírodu a krajinu AOPK ČR* [online]. [cit. 2010-05-08].

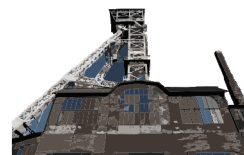
<<http://www.dotace.nature.cz/life-programy.html>>.

Přílohy:

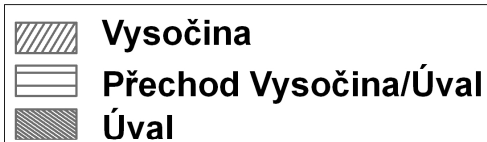
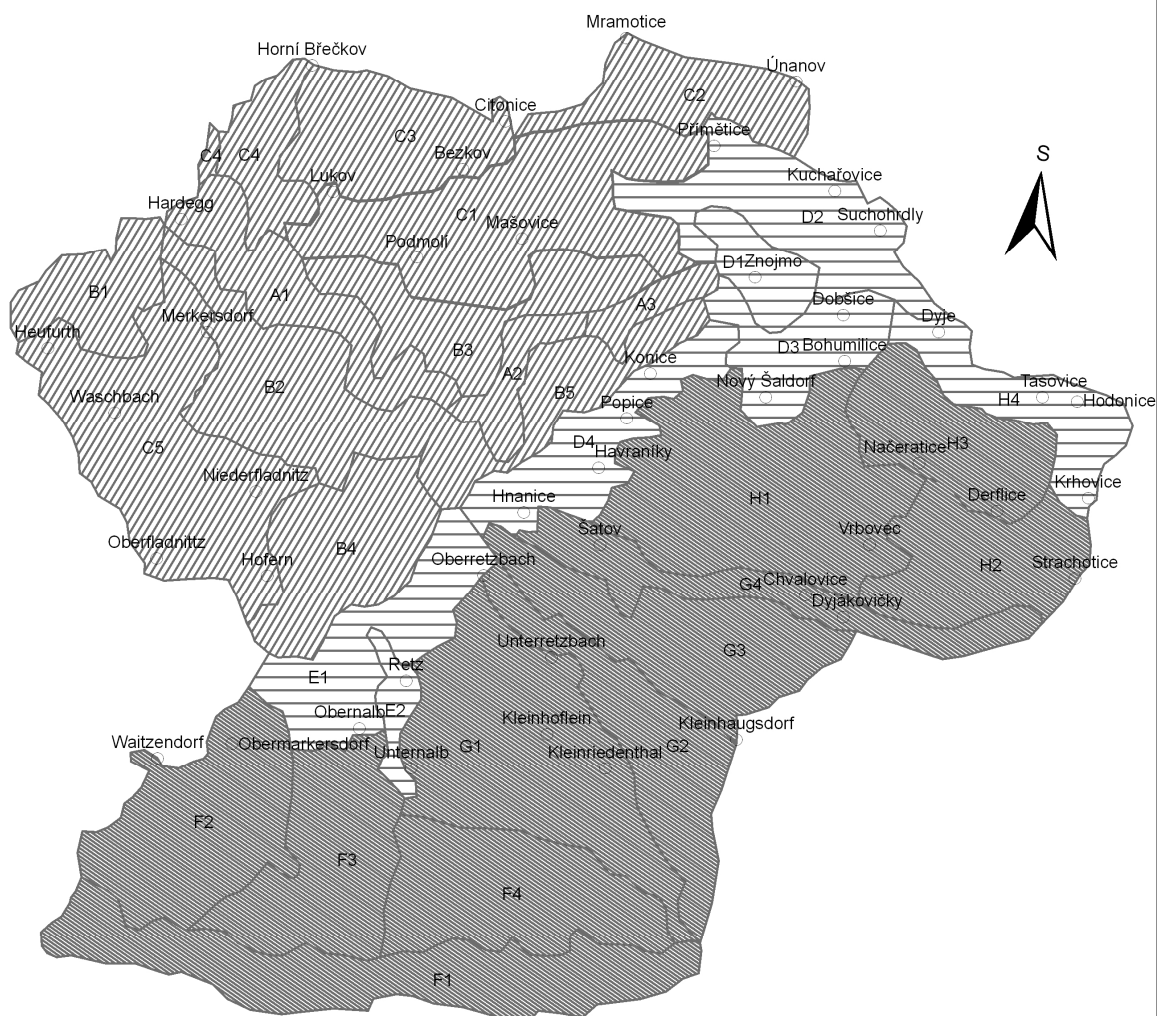
VYMEZENÍ OBLASTI DZ

Obr. 1: Základní vymezení a poloha území DZ

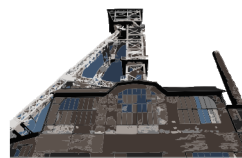
ZÁKLADNÍ KULTURNĚ-KRAJINNÉ JEDNOTKY DZ

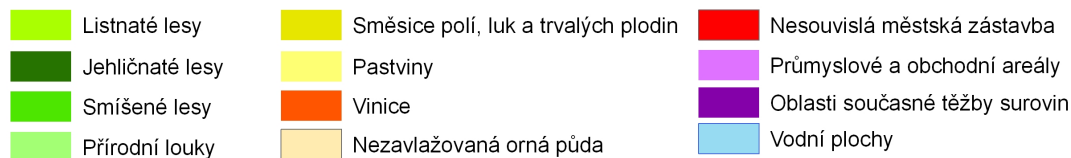
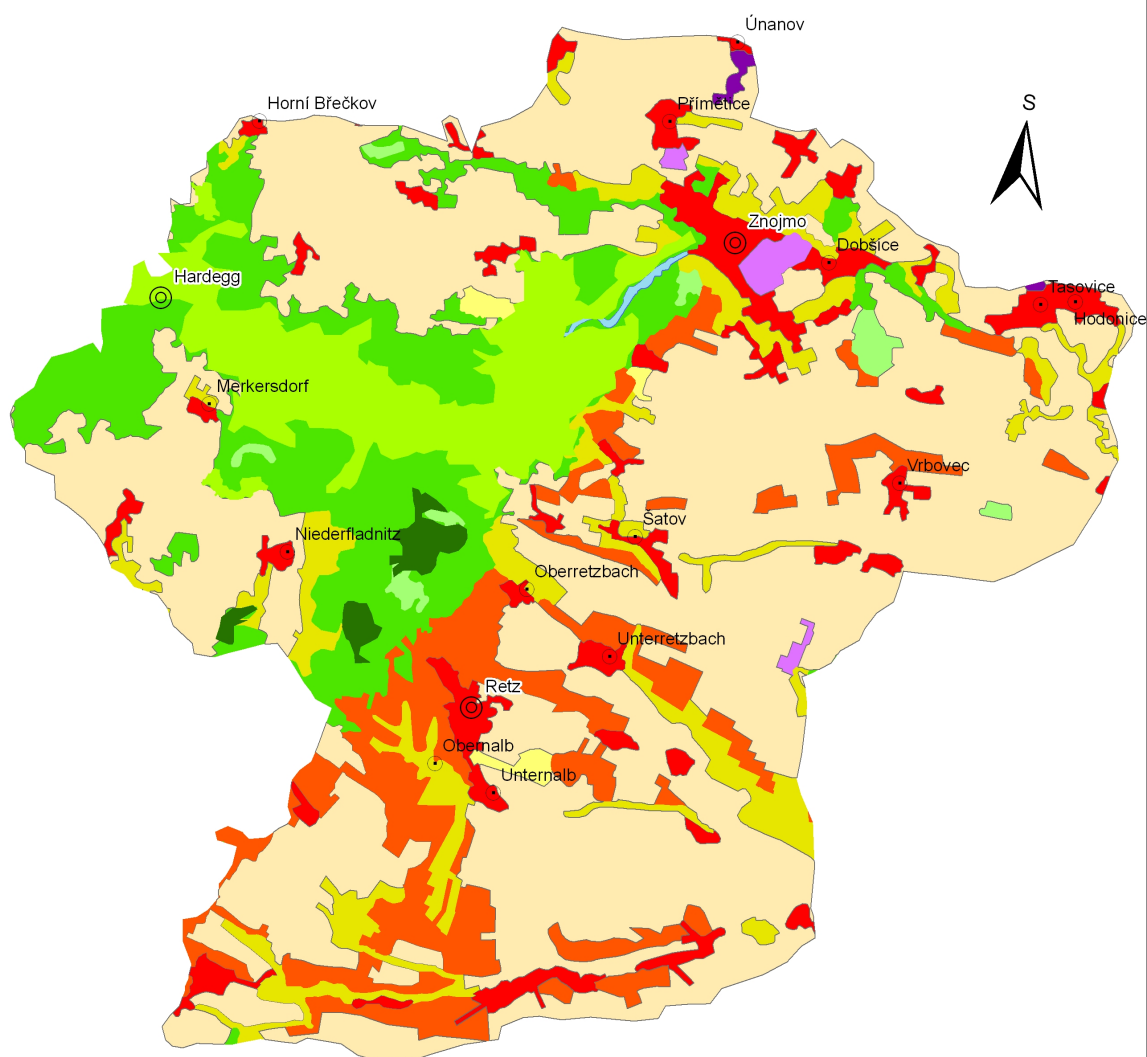
1:150 000

Obr. 2: Základní kulturně-krajinné jednotky DZ

LAND COVER DZ k roku 2006

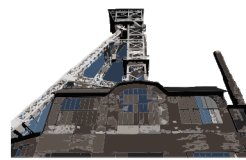

1:150 000

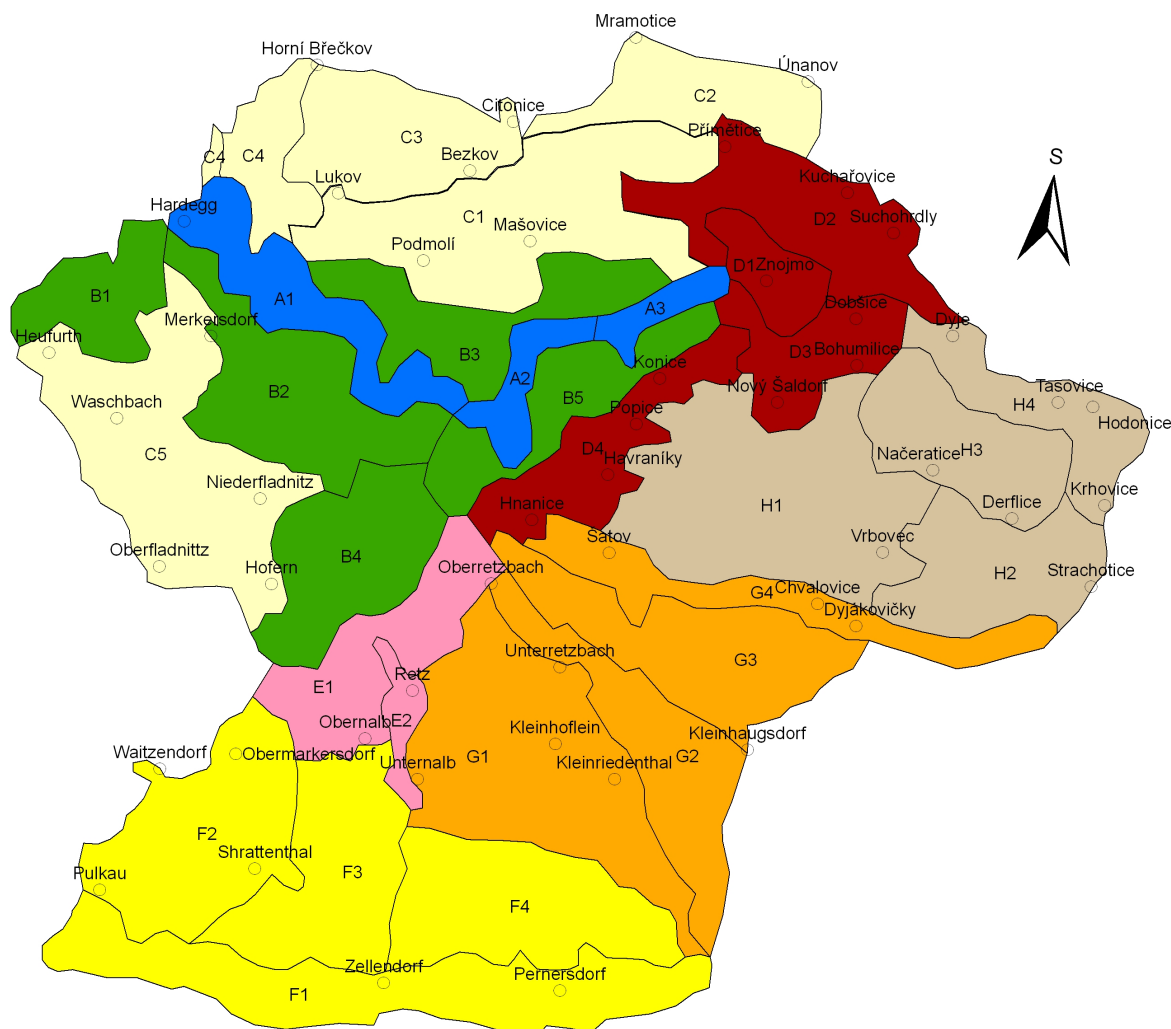

Zdroj dat: www.eaa.com

Obr. 3: Krajinový pokryv a využití země v DZ.

KULTURNĚ-KRAJINNÉ PROSTOROVÉ JEDNOTKY DZ

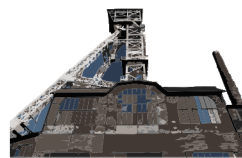

Vysočina	Přechodová oblast	Úvaly
■ A - Dyje/ Thaya kaňon	■ D - Znojmo	■ F - Pulkau
■ B - Dyje/ Thaya lesní	■ E - Retská	■ G - Retsbach-Daniž
■ C - Agrární lem		■ H - Vrbovec/Krhovice

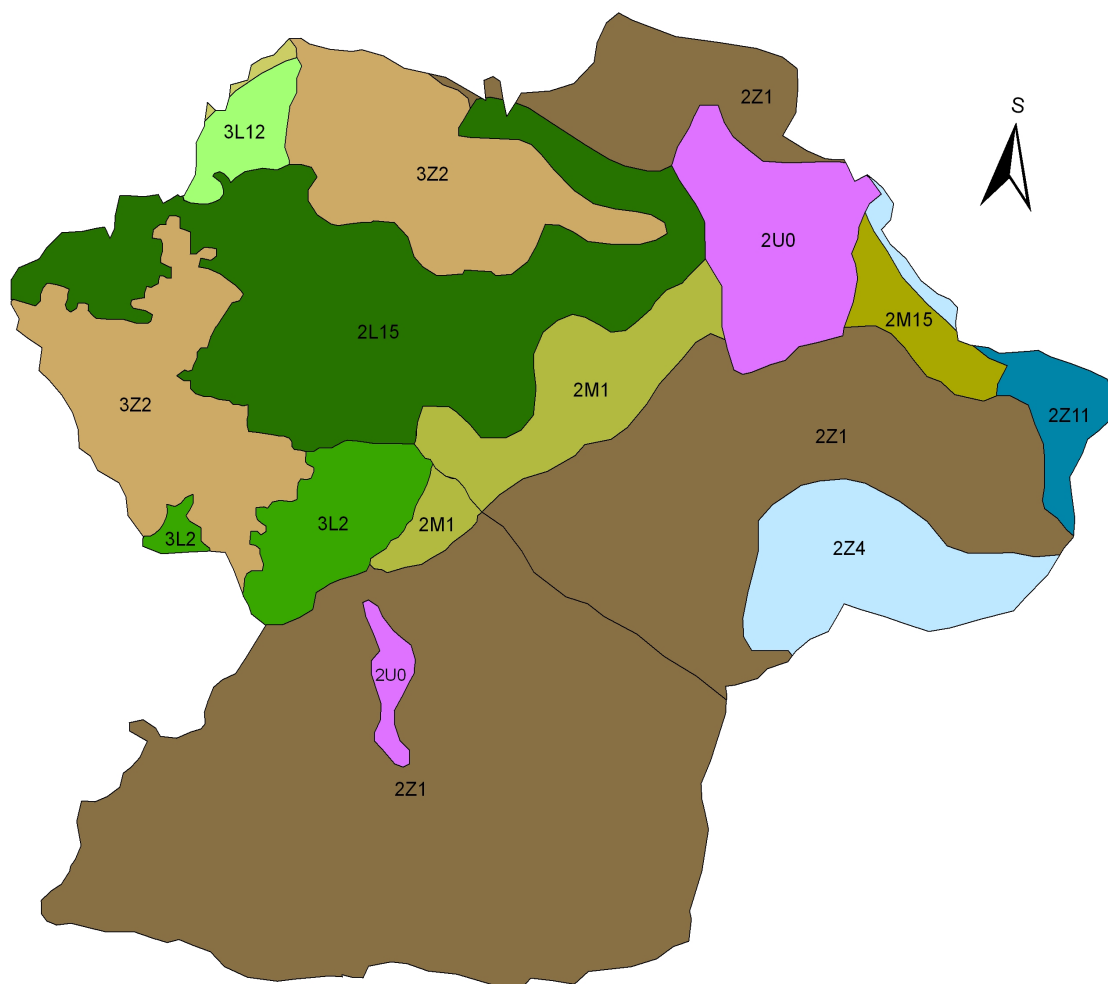
1:150 000

Obr. 4: Kulturně-krajinné prostorové jednotky DZ

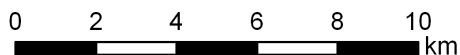
TYPOLOGIE KRAJINY DZ

Typy krajiny dle jejího využití a převládajícího reliéfu (LÖW et al. 2002)

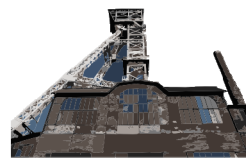
2L15 - lesní k. zaříznutých údolí	2Z1 - zemědělská k. plošin a pahorkatin
3L2 - lesní k. vrchovin Hercynia	2Z11 - zemědělská k. širokých niv
3L12 - lesní krasová k.	3Z2 - zemědělská k. vrchovin Hercynia
2M1 - lesozemědělská k. plošin a pahorkatin	2Z4 - zemědělská k. rovin
2M15 - lesozemědělská k. zaříznutých údolí	2U0 - urbanizovaná k.
3M2 - lesozemědělská k. vrchovin Hercynia	

1:150 000

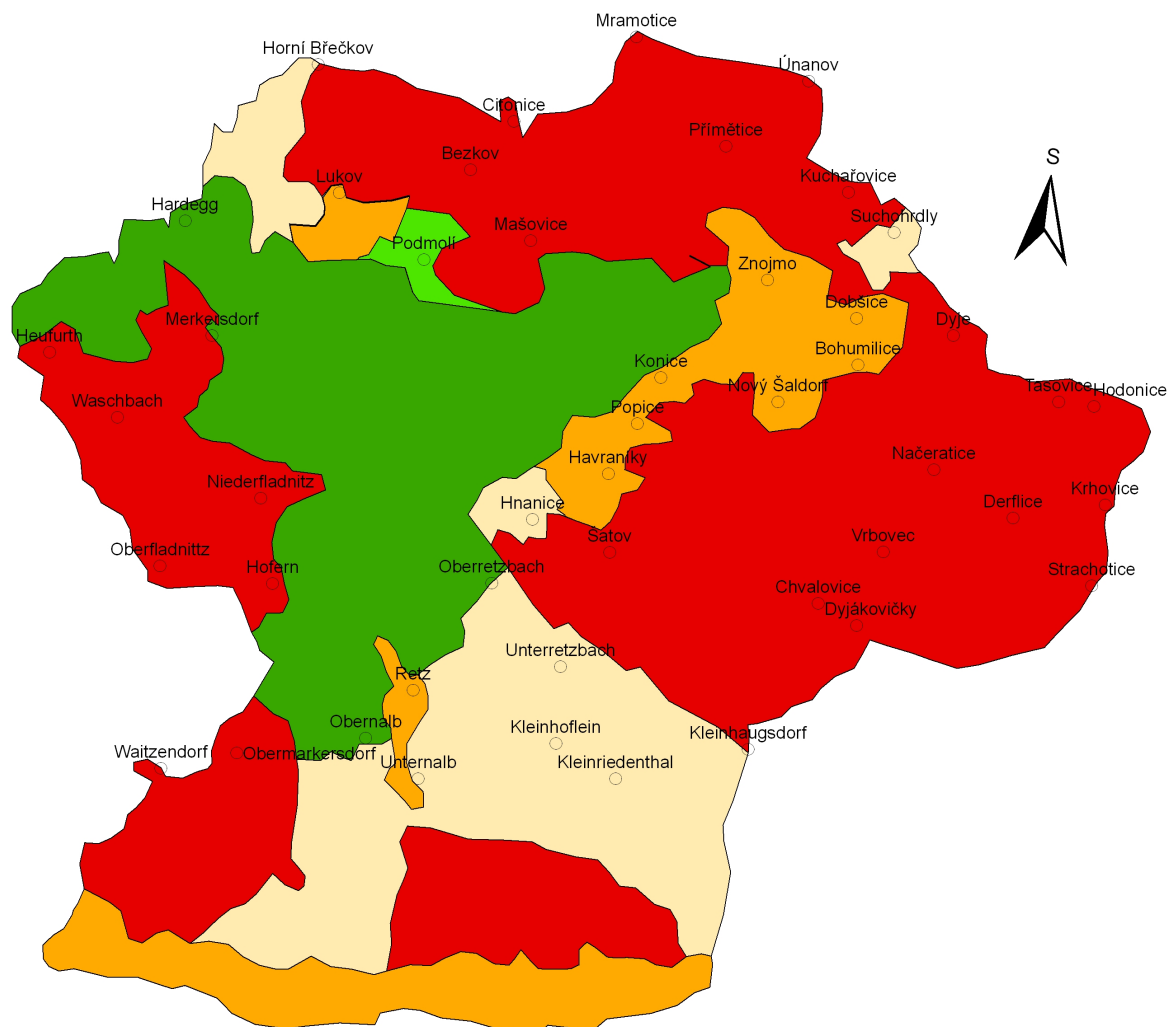

poznámka: "k."= krajina

Obr. 5: Typologie krajiny DZ

HODNOCENÍ EKOLOGICKÉ STABILITY ÚZEMÍ DZ

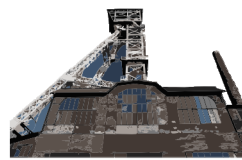
Legenda

- Kes do 0,3 - území nestabilní
- Kes 0,4 – 0,8 území málo stabilní
- Kes 0,9 – 2,9 území relativně stabilní
- Kes 3 – 6,2 - území stabilní
- Kes nad 6,2 - území relativně přírodní

1:150 000

0 2 4 6 8 10 km

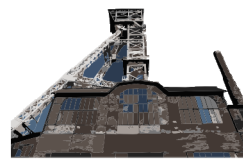
Obr. 6 Hodnocení ekologické stability území DZ

Obr. 7: Načeratický kopec

Obr. 8: Tok Pulkau

Obr. 9: Potok Daniž

Adresa autora:

Mgr. Petra Karvánková
Katedra geografie
Pedagogická fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Jeronýmova 10
371 15 České Budějovice
karvanko@pf.jcu.cz